నీతి - అవినీతి

రామభద్రరావుకి చాలా భయమేసింది. ఇదివరలో అనేకరకాలైన వార్తలు విన్నాడు. అవి వదంతులో, పుకార్లో, మరి నిజంగానే జరిగాయో! ఆ కాలేజీలో ఫలాని ఇన్విజలేటర్‌ని ఎగ్జామినేషన్ రూములోనే అవమానించారనీ, యీ కాలేజీలో సాయంకాలం, ఫలాని లెక్చరర్ గారింటిదగ్గర కాపుండి, ఆయన్ను కొట్టారనీ, ఇత్యాదిగా స్టాఫ్‌రూమ్‌లో, తోటి లెక్చరర్లు, అదేదో చాలా ఆసక్తికరమైన విషయాలుగా చర్చించుకోవటం, రావుకి చాలా అసహ్యం కూడా అనిపించింది.

రావు కాలేజీలో చేరి రెండు సంవత్సరాలే అయింది, అలా కాలేజీలో చేరే అదృష్టం పట్టటానికి రెండు సంవత్సరాలు ఎదురు చూడాల్సి వచ్చింది. ఈ రోజుల్లో కాలేజీ ఉద్యోగం రావటమనేది చాలా అరుదైన అదృషాలలో ఒకటి. రెండేళ్ళు అసంతృప్తితో వెయిట్ చేసినా, మంచి ఉద్యోగమే దొరికిందికదా అన్న తృప్తి. సంతోషమూ రావు పొందాడు.

పిల్లలు మొదటి క్లాసుల్లో చిన్న చిన్న పరీక్షలు పెట్టారు. దడిపించి చూశారు. టపాకాయలు కాల్చారు. రామభద్రరావు లోపల కొంచెం ఏడ్చినా, పైకి కోపాన్నీ, లోపల పళ్ళు పటపటలాడించి, పైకి స్నేహాన్ని కనపరిచాడు. పాఠాలు ఆసక్తిగా చెప్పేసరికి నెలరోజుల్లోనే అలవాటు పడిపోయాడు. నాకు నీవు తోడులే నిన్ను విడిచి పోనులే అనుకున్నారు కుర్రాళ్ళున్నూ. ఏం చేస్తారుకనుక, ఎవరుచేసుకున్నది వాళ్ళే అనుభవించాలికదా !

అట్లా అని "రావు" వాళ్ళకు లెక్చరర్ కావటం వాళ్ళ కర్మ అని ఎంతమాత్రం అనుకోవల్సిన పనిలేదు. చురుకైనవాడు, బహు నెమ్మదస్తుడు, మర్యాదస్తుడు, మంచివాడూ అని ఏడాదైనా తిరగకముందే మంచి పేరు తెచ్చుకున్నాడు. విద్యార్థులతో కలిసిమెలిసి వుండేవాడు.

ఎక్కడైనా బావేకాని వంగతోటదగ్గర మాత్రం కాదన్నట్లుగా ఎగ్జామినేషన్ హాల్లో, విద్యార్థులదగ్గర లెక్చరర్ సామర్థ్యాలూ, మాటకారితనం, మంచితనం ఏవీ పనికిరావు. కళ్ళు మూసుకుంటే ఏ పొరపొచ్చాలు రావు. కాగితాలు పట్టుకుంటే తాను ఇంకా కొత్తకనుక రవరవలు తప్పవు. ఇదీ రావు భయం.

క్రిందటి సంవత్సరం మొదటి ఏడు కనుక ఇన్విజిలేషన్ వేయలేదు. ఈసారి తప్పక, ప్రతివాళ్ళూ ఇన్విజిలేట్ చేయాల్సిందే అని యూనివర్సిటీనుండి తాఖీదు వచ్చిందట. రామభద్రరావుకు ఇన్విజిలేషన్ తప్పించుకునే మార్గం కనపడకపోయింది,

ఇదే ఇప్పుడు వచ్చిన బెడద.

వారం రోజులుగా భయపడుతున్నాడు. తనకు కొన్ని విలువ లున్నాయి. చూసీ చూడనట్లుగా వుండటం అంతరాత్మ వొప్పదు. అస లట్లా చేయలేడు. తనకు తాను ద్రోహం చేసుకున్నట్లుగా బాధపడతాడు. క్లాసు తీసుకోకపోయిన రోజునా, పాఠం సరిగా చెప్పలేకపోయాననుకున్న రోజునా, బాధపడేవాడు. ఒకరిద్దరు మిత్రులు తమతమ అనుభవాలు తనతో చెప్పారు. ఇంకా స్టాఫ్‌రూమ్‌లో, సహోద్యోగులు, పరీక్షలూ, విద్యార్థుల ప్రవర్తనా గూర్చి మాట్లాడుకుంటూవుంటే తాను విన్నాడు, అదే భయం.

బింకంగానే హాల్లో ప్రవేశించాడు. కాగితాన్ని తీసి అవతల పెట్టమనీ, తానుకనుక కాపీ చేస్తుండగా చూస్తే, బయటకు నిర్దయగా గెంటివేస్తాననీ హుంకరించాననుకున్నాడు. కొంచెం వొడ్డూ పొడుగూ వున్న నలుగురైదుగురు విద్యార్థులు, పులుకూ పులుకూ చూశారు. 'ఎట్లా చూసినా నాకేం భయంలేదు. జాగ్రత్త. నా ధర్మం నేను నెరవేర్చుకోక తప్పదు. నా దగ్గర శషభిషలు పనికిరావు' అని షీంకరించాడు.

దాంతో వణుకుతూనే ఆన్సర్ పేపర్లు పంచాడు. రోల్ నెంబర్ జాగ్రత్తగా వెయ్యమని హెచ్చరించాడు. తరువాత కొంచెం స్థిమితంగా, తన పనులు నిర్వర్తించాడు. అయితే బిక్కుబిక్కు మంటూనే వున్నది. ఎవడైనా కాగితాలు తీస్తే వాణ్ణి బెదిరించి ఎట్లా తీసుకోవాలి. వాడివ్వనంటే ఏం చెయ్యాలి. పరీక్షాధికారిగా వుండే (సూపరింటెండెంటు) అతడికి రిపోర్టు చేయాలా. ఈ విచికిత్స మనసులో మెదలుతూ వుండగా, బెంచీల మధ్య వరసల్లో తిరుగుతున్నాడు రావు.

అందరూ తమకు తోచిన సమాధానాలు తాము వ్రాసుకుంటున్నారు. కొందరు తలలు గోక్కుంటునూ, మరికొందరు వ్రాస్తున్న కలాలు నోట్లో

వుంచి ఆలోచనల్లో మునిగిపోతూనూ మళ్ళీ ఏదో బరుకుతున్నారు. ముప్పై మంది విద్యార్థులే వున్నారు కాబట్టి, నువ్వొక్కడివే చూసుకో యీ హాలు అని పంపించారు పైన. వీళ్ళు తన క్లాసువాళ్ళు కారు. ఒకరిద్దరిందులో తన ఈడువాళ్ళు కూడా వున్నట్లున్నది. వాళ్ళ వాలకం చూస్తూంటే మనసులో ఏమిటో దడగాకూడా వుండకపోలేదు.

అనుకున్నంతా అయింది. ఎవడో ఆన్సర్ పేపర్లో కాగితం పెట్టి మధ్య మధ్య ఏమీ తెలియనివాడిలాగా, తెలివిగా బరుకుతున్నాడు. రావు చూశాడు. గుండెల్లో రైళ్ళు పరిగెత్తాయి. ముచ్చెమటలు పోశాయి. వాడి ధైర్య మేమిటో, తెగింపు ఏమిటో ?

రావుకు వాడిదగ్గరకుపోయి ఆ కాగితాలు లాక్కునే ధైర్యం లేక పోయింది. గొంతు సవరించుకొని గట్టిగా గర్జించాడు. అటూ ఇటూ గబగబా తిరిగాడు. తన అదృష్టం బాగుంది. తాను వీపు వెనక్కు తిప్పినప్పుడు, ఆ కాగితాన్ని తీసేసినట్లున్నది. అదే చాలు తనకు. ఇది ఆత్మవంచన కాదా, తన విద్యుక్తధర్మాన్ని తాను నిర్వహించినట్లైనా ! ఇప్పటికే వాడు, కాపీ చేసేసివుంటే, పోనీ గుడ్డిలో మెల్ల. తాను చూడ గానే, మాన్పించాడుగదా ! రావు తన మనస్సుకి ఎట్లాగో నచ్చచెప్పుకుని, అటూ ఇటూ తిరుగుతున్నాడు.

అప్పుడు ఆఫీస్‌నుండి రిజిస్టరు వచ్చింది. అందులో హాజరైన వాళ్ళూ, ఆబ్‌సెంట్ అయినవాళ్ళూ మొదలైన వివరాలు నింపి, సంతకం పెట్టి పంపించాడు.

ఇద్దరిపైన తనకు అనుమానంగా వుంది. వాళ్ళుకూడా సందు దొరుకుతుందేమోననే చూస్తున్నారు. మానవ ప్రకృతి ఎంత విచిత్ర

మైందో ! ఏది కూడదో దానిపైనే ఆశ, ఆసక్తి, తాపత్రయం, కూడనిపని చేయటంలోనే తృప్తి, ఆనందం, సులభంగా పైకి పైకి రావాలి. ఇతరులను మోసగించాలి.

ఇంతలో పరీక్షల నిర్వహణాధికారి వచ్చాడు. ఆ వరసలమధ్య పటాటోపంగా తిరుగుతున్నాడు. ఎంతో వినయంగా రామభద్రరావు కూడా అతని వెంబడి తిరిగాడు. ఈ సూపరింటెండెంటు కాలేజీలో సీనియర్ లెక్చరర్. ప్రిన్సిపాల్ తరువాత ప్రిన్సిపాల్ అంతవాడు. తాను నిర్వహిస్తున్న తీరు చూచి, అతడు మెచ్చితే, సంతృప్తిపడితే తనకది చాలా తృప్తి కలుగజేస్తుంది.

"పేపరెలా వున్నది ? ఎడిషనల్ షీట్లు పంపుతాను. వేరే పిచ్చి వేశాలేం లేవుగదా" అని భావస్ఫోరకంగా, ఒక కన్ను మూసి, మూతి అసహ్యంగా వంకరచేసి అడిగాడు.

"ఏం లేదు, అంతా బాగానే వున్నది" అన్నాడు రావు.

తాను కూచుండే చోటుకు రెండు ప్రక్కలా, గది మూలలలో రెండు వరసల బెంచీలు ఒకదాని కొకటి వెనక వేసివున్నారు.

గోడ ప్రక్కనే ఒకమూల ఒక లేత కుర్రాడు కూచుని వ్రాస్తున్నాడు. కలమేమీ సాగటంలేదు. దిక్కులు చూస్తున్నాడు. కలం వెనుకవేపు కొరుకుతున్నాడు. మధ్యమధ్య చాలా గాఢంగా ఆలోచిస్తున్నాడు. పరీక్ష హాలులో అలా ప్రవర్తించేవాళ్ళంటే రామభద్రరావుకి చాలా అసహ్యం.

ఇక ఆ హాల్లోంచి వెళ్ళిపోతూ, పరీక్షల నిర్వహణాధికారి 'రావు'ను పక్కకు పిలిచాడు. రావుకి ఏమిటో నని ఉత్సుకతా తొందరా కలిగాయి.

"ఇదుగో ఆ మూల కూర్చున్నాడే, ఎర్రగా, బొద్దుగా వున్నాడు, వాడెట్లా వ్రాస్తున్నాడు ఇవాల్టి పేపరు?"

'తనకేం అవసరం'.

రామభద్రరావు మాట్లాడలేదు.

"ఇవాళ గ్రామర్ పేపర్ కదా! బిట్స్ అవీ చాలా వుంటాయి, ఏ నాలుగో ఐదో బిట్స్ వ్రాసినా పాసైపోతాడు." అన్నాడు ప. అ. (పరీక్షల అధికారి.)

"అవునుసార్! ఇవాల్టిపేపరులో మార్కులు స్కోర్ చేయటం చాలా సులభం. పేపరుకూడా చాలా సులభంగావుంది" అన్నాడు రావు. "వీళ్ళ మొహం లేద్దురూ, ఎంత 'యీజీ' అయినా వీళ్ళింతే. వాళ్ళకు గ్రామరేంవచ్చు. దానికితోడు మన కోచింగ్ అట్లానేవుంది. ఏంలేదు. ఆ హరిగోపాల్ మన కమిటీ సెక్రటరీగారబ్బాయి. మీకు తెలుసో లేదో, కాస్త కనిపెట్టి వుండు రావు."

"అంటే ఏమిటంటున్నారు మీరు" అని ఆసక్తిగా అడిగాడు రావు.

"ఆ ఏంలేదయ్యా! సరిగా రాశాడోలేదోచూసి, ఐదారు 'బిట్లు' చెప్పేసెయ్. క్రిందటిసారికూడా నాలుగుమార్కుల్లో తప్పాడు." రావుకి తల కొట్టేసినంతపని అయింది. ప. అ. తనతో ఇంత నిస్సంకోచంగా

చెప్పుతున్నాడు, తప్పుడు పని చెయ్యమని. తననుగూర్చి అతడెంత తేలిగ్గా తీసుకుంటున్నాడో ! చాలా విచారం కలిగింది రావుకు. ముఖమంతా మలినపరచుకుని ప. అ. వేపు మౌనంగా చూశాడు.

"కానీయ్‌రావ్, ఏదో నీకు తోచింది చెప్పు. వాడు పాస్‌కాక పోవటం మనకు పీడ" అని మళ్ళీ అసహ్యంగా కన్నుమూసి కన్ను తెరి చాడు అతడు. అని నిశ్చింతగా వెళ్ళిపోయాడు.

రామభద్రరావు కాళ్ళు వణికాయి. కళ్ళు జేవురించాయి. నిస్సృహగా కుర్చీలో కూలబడిపోయాడు.

ఇదివరలో తాను రకరకాల వార్తలు వింటూ వచ్చాడు. కొందరు విద్యార్థులు, పరీక్ష పేపర్లు ముందే తెలుసుకోగల అవకాశాలున్నాయనీ, కొందరు మార్కులు వేయించుకోగలరనీ, కొందరు ఇంకా అవినీతి చర్యలకు పాల్పడుతూ వుంటారనీ, విన్నప్పుడు చాలా దుఃఖం కలిగేది రావుకు.

ఇప్పుడితడు బాధ్యతగల వ్యక్తి, తనను అవినీతికి పాల్పడమని ప్రోత్సహిస్తున్నాడు. నిజంగా తన భవిష్యత్తంతా ఇతడి చేతిలోనే గనక వుండేటట్లయితే, ఇతడి ప్రమాణాలను తానందుకోలేకపోతే తన గతేం కావాలి ! దేశమంతా ఇట్లా తగలబడిపోతున్నది. పవిత్రమైన బాధ్యతతో కూడిన వృత్తి అనుకునే ఉపాధ్యాయవృత్తిలోకూడా ఇంత అవినీతివుంటే ఇంక ఎట్లా ? స్కాలర్‌షిప్స్ ఇచ్చేందుకు డబ్బు తీసుకుంటారనీ, పెద్ద పెద్ద ప్రొఫెసర్లే ఆశ్రితపక్షపాతం చూపుతారనీ, నిరాఘాటంగా కాపీలు చేస్తారనీ, మార్కులు వేయించుకుంటారనీ వింటే రావుకి ముఖమంతా రక్తం-కోపా లనిపించేది. గొంగడిలో అన్నమైందీ దేశపు భవిష్యత్తు.

ఇతణ్ణి తను ఖాతరుచేయాల్సిన పనిలేదు. ఏమైతే అదేఅవుతుంది. గుప్పెళ్ళు బిగించి కుర్చీలో కూర్చున్నాడు రావు.

ఆ మూల గోడపక్క కూర్చున్న కుర్రాడు, ప. అ. వచ్చి క్లాసు రూములో తిరిగిపోవటమూ 'ఇన్విజిలేటర్' తో ఏమిటో మాట్లాడటమూ చూశాడు. ధైర్యం వచ్చింది కాబోలు, లేక తననుగూర్చి ప. అ. రికమెండ్ చేసివుంటాడనుకున్నాడో ఏమో ఓ కాగితం తీసి బరుకుతున్నాడు. వాడివీపు పచ్చిపళంగా బద్దలుచేదామన్నంత కోపం వచ్చింది రావుకు. వెధవమొహం, వెధవసెక్రటరీ, వెధవకొడుకు, వెధవజన్మ, వెధవ ఉద్యోగం. ఉగ్రస్వరూపంతో వెళ్ళి ఆ కాగితం లాక్కున్నాడు. ఆ కుర్రాడు ముందు తెల్లబోయిచూసినా, తరువాత ఎర్రగాచూస్తూ రొప్పాడు. 'బ్రూస్ అండ్ స్పైడర్' కథలో చిన్న పేజీలో యిరికించి యిరికించి వ్రాశాడు. వెధవా, యీ కథలో నీతినిబట్టే ఇంకా నాలుగుసార్లు పరీక్ష రాయి, అని మనసులోనే తిట్టాడు రావు వాణ్ణి. వాడు చూడు నిన్నేం చేస్తానో అన్నట్లు చూడటం చాలా అసహ్యాన్నీ చిరచిరను కలిగించింది రావుకు. తన క్లాస్‌మేట్ ఒకడు వుండేవాడు. బి. ఏ. చదివే రోజుల్లో వాడు ప్రతి పరీక్షలోనూ కాపీ కొట్టేవాడు. వాడిప్పుడు రేడియోస్టేషన్లో పెద్ద ఉద్యోగస్థుడు. అంతులేని ప్రచారం వాడి గొంతుకూ, వాడు చెప్పే నీతులకూ. రామభద్రరావు కుర్చీలో కూర్చుండి పోయాడు అలసిపోయి. అక్కడక్కడ చెవులు కొరుక్కుంటున్నారు విద్యార్థులు. తల వేడెక్కిపోయి పట్టించుకోలేదు రావు. ఎన్నెన్ని విషయాలో గుర్తువచ్చాయి. తానూ చిన్నతనాన ఒకప్పుడు, ముందువాడి పేపరులో చూసి వ్రాస్తుంటే, వాచర్ వచ్చి, బయటకు వెళ్ళగొట్టేశాడు. నీతినీ, న్యాయాన్నీ, చట్టాన్నీ, అర్థం చేసుకోవటం చాలా కష్టం. సిటీబస్‌లో, కుర్రాళ్ళు టికెట్ తీసు

కోకుండా, కండక్టరుచేతిలో ఐదో పదో పైసలుంచి, నవ్వుకుంటూ చాలా తెలివిగలవాళ్ళ మనుకుంటూ దిగిపోవడం చాలా బాధ కలిగించేది రావుకు. ఈ మధ్యనే పేపర్లో చదివాడు. టికెట్ తీసుకోకుండా రైలు ప్రయాణాలు చేసే వాళ్ళలో ప్రొఫెసర్లూ, డాక్టర్లూ, బడా బడా పెట్టుబడిదార్లూ. కాలేజీ కుర్రాళ్ళూ, తెల్లగుడ్డలేసేవాళ్ళూ, ఎందరో వున్నారుట. వాళ్ళ వలన కోటి రూపాయల నష్టం వచ్చేసట. చాలా నిస్పృహ కలిగింది రావుకు. ఈ పన్నెండున్నరతో, పీడ వదలిపోతుంది. ఆ తరువాత తాను 'భవానీ' వాళ్ళింటికి వెళతాడు. చాలా రోజులైంది భవానిని చూసి. ఈ మధ్య తీరిక ఉండటంలేదు తనకు.

తాను ఎం. ఏ. చదువుకునే రోజుల్లో వాళ్ళింట్లో కాపురముండే వారు. 'రావు' భవానిని చదువుకునే రోజులనుంచి బాగా ఎరుగును. తన కప్పటికే పెళ్ళయింది. భార్య చదువు పూర్తి కాలేదుకదా అని కాపురానికి రాలేదు. తాను అప్పుడప్పుడు అత్తగారింటికి వెళ్ళివస్తూవుండేవాడు. అయినా భవానితో పరిచయం, ఆకర్షణ, తరువాత చాపల్యం, ఆమెపట్ల తాను కనపరచకపోలేదు. ఆమెకూ ఇష్టమే.

భార్య ఇప్పుడు పుట్టింటికెళ్ళింది పురుటికిగాను. మూణ్ణెల్లైంది భవానిని చూసి, భవానితో మాట్లాడుతున్నప్పుడు, ముద్దెట్టుకుంటున్నప్పుడు మనస్సు కలుక్కు మంటూనే వుంటుంది. భార్య గుర్తుకు వస్తూంటుంది. కాని తాను నిగ్రహం చూపలేదు. కాని అందులో ఒక తృప్తి లేకపోలేదు. ఆ ఉద్రేకంలో ఆనందం లేకపోలేదు.

రామభద్రరావుకి అరికాళ్ళనుండి తలదాకా వొణుకు పుట్టుకొస్తున్నది. పురిటికి వెళ్ళిన భార్య. తనను మంచివాడనుకుంటూ వుంటుంది పాపం. తను కనబోయే పాపాయినిగూర్చి తియ్యని కలలూ, తన భర్తా,

అతడి తెలివితేటలు, ఉద్యోగపు హోదా, అన్నీ తలుచుకుంటూ తృప్తి పడుతూ వుంటుంది. అయినా తాను భవానిని మర్చిపోలేకపోతున్నా దెందు వల్లనో!

నీతి చాలా తీక్షణమైనది. నీతికీ, నీతిలేకపోవటానికి మధ్య అంచు చాలా చాలా సూక్ష్మమైన రేఖామాత్రంగా ఉంటుంది.

తారతమ్యాల నెన్నవలసిందే కాని మనసుల్లో నూటికి నూరుపాళ్ళ నీతిగా వుండేవాళ్ళు లేరేమో! ఈ దృష్టితో చూస్తే ప. అ. చేస్తున్న తప్పేమిటి? ఆ మూల కాపీ కొడుతున్న కుర్రాడు చేస్తున్న తప్పేమిటి?

భవానికీ తన జీవితం తన కున్నది.

తనకూ తన పరిధి తనకున్నది.

తన వద్దకు వచ్చేసరికి విలువలు గుర్తుకు రావాలా?

ఇతరుల దగ్గర తాను తప్పుగా భావిస్తున్న బలహీనతలుంటే, అవి దూష్యాలా? అసహ్యించుకోవలసినవా?

రామభద్రరావు క్రిందుమీదై పోయాడు.

మనుషులూ, ఆశలూ, ఆశయాలూ, ఆదర్శాలూ నీతినియమాలూ, బలహీనతలూ, భంగపాట్లూ, ఇవన్నీ ఎప్పుడూ ఒక్క విధంగా కలిసి పోయి పరిభ్రమిస్తూ వుంటాయి, బ్రతుకు అనే పరిధిగా. గంటకొట్టారు పరీక్ష ముగిసిందన్న సూచనగా.

రామభద్రరావు తలవంచుకొని పరీక్ష హాల్లోంచి బయట పడ్డాడు.